

17 1830 605

పద్మావతి చరిత చారణ చక్రవర్తి

శ్రీ శివ శంకర శాస్త్రి

సాహితీ సమితి

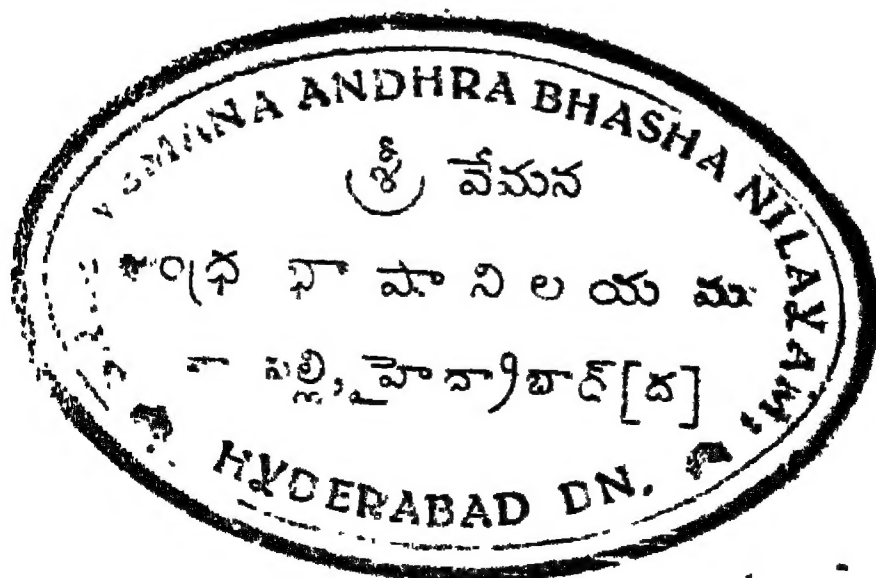
నాంవల్లి - హైదరాబాద్

1839 231
5

. విశ్వ జనీన గ్రంథావళి .

సంపాదకుడు : శ్రీ నోరి నరసింహ శాస్త్రి

పద్మావతీ చరణ
చారణ చకవర్తి

సా హి త్తే న మి త్తి

లేపల్లె. తెనాలి. గుంటూరు.

రాజమహేంద్రవరము. వితాపురము.

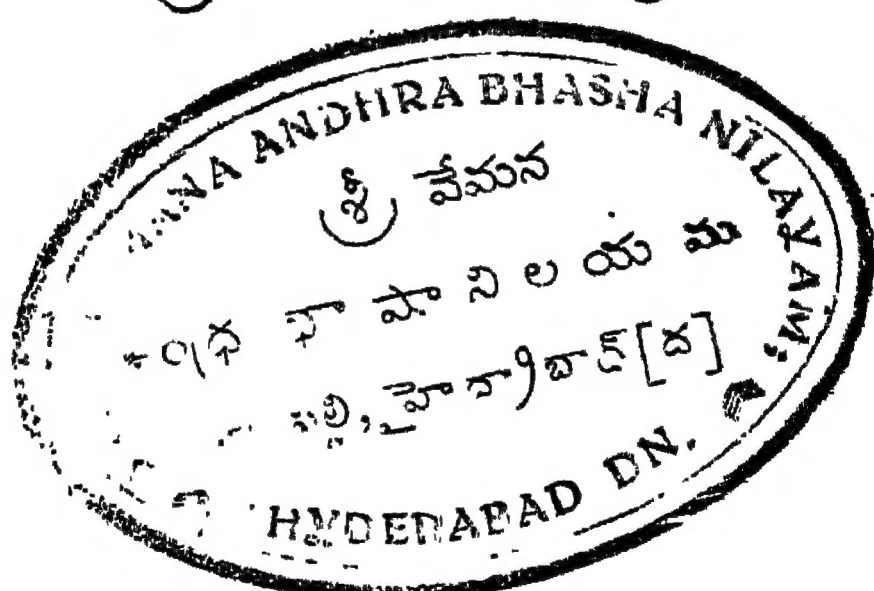
మార్కెట్ పల్లి - సికిందరాబాద్.

నాంపల్లి - హైదరాబాద్ (దక్షిణ)

పద్మావతీ చరణ చారణ చక్రవర్తి

పద్య నాటిక

శ్రీ శివ శంకర శాస్త్రి

సాహితీ సమితి

నాంపల్లి-హైదరాబాద్

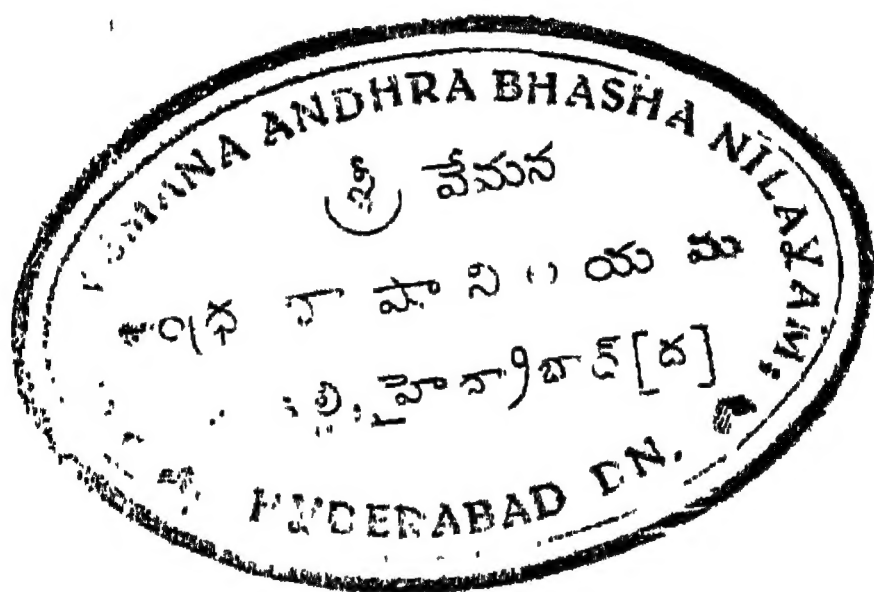
అన్నిహక్కులు కృత్తివాస తీర్థులవి
ద్వితీయ ముద్రణము 1946.

Meezan Printing Works
Hyderabad (Deccan)

అంకితము

భార్యాస్మృతికి

—శ

హా క్రి య

పద్మావతి

జయ దేవుడు

పరాశరుడు

లక్ష్మణ సేనుడు

మహేశ్వర భట్టు

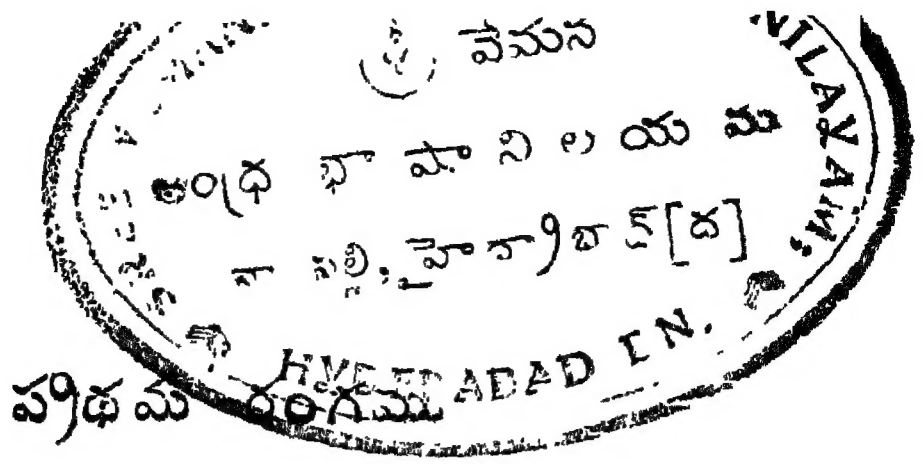
చామదేవ దీక్షితులు

నీలకంఠ మఖి

ఉమా పతి

ధోయీ కవి

గోవర్ధనాచార్యులు

గౌడ నగరము:
జయదేవ భవనము

ప ద్మా వ తి

పయన మొనరింప నున్నారు ప్రాణనాథ.
గౌడ లక్ష్మణనేన భూకాంతు సభకు.
అవధరింపగ వలయు కృపార్ద్రమతిని-
ప్రార్థనము చేయనున్న దీ పాదదాసి.

జ య దే వు డు

ఏల యింత జాలి హృదయేశ్వరీ, తెల్పు
మెన్నడే నిరాకరించినాడె
నేటివర కితండు నీవాంఛితంబును :
వెరగు దోప నిట్లు వేడ నేల ?

ప ద్మా వ తి

ఏలనో కాని ప్రాజ్ఞేశ, ఈదినాన
మానసాస్థము దోలాయమాన మయ్యె.
వెరపునైతము కలుగు నా విన్నపమ్ము
సఫలతం గాంచ దను మహాసంశయమున.

ప ద్మా వ తీ.....

జ య దే వు డు

ప్రార్థనమ్మ మాని ప్రాజ్ఞేశ్వరీ. నాకు
అజ్ఞ యిత్తువేని యచిరముగనె
అనుసరించువాడ నౌదలం దాలిచి:
శంక విడువదగదె యింకనైన?

ప ద్మా వ తీ

వినగ నెల్లరు గీత గోవిందకృతిని
పాడుదురు మీరు నృపసభా భవనమందు.
కావ్యదోషము లున్న నిష్కరుణముగను
చయలుపెట్టరె పండితప్రవరు లపుడు ?

జ య దే వు డు

అష్టవదులు చాల అవధరించినవాడు
గోష్ఠిలోన నృపతి కుతుకమునను.
కావ్యపరిసమాప్తి కావుట యాలించి
వ్రీడు వొసంగె నాజ్ఞ పఠనమునకు.

అదిపు దర్శనార్థ మరుదెంచి యున్నారు
రాక్షసాత్మ్య పండిత వ్రీకాండు
లీ దివంబు. వార లేకెంత్రు లక్ష్య
వ్రీకుని నభకు కావ్యవశవవేళ.

ప్రథమ రంగము

నిఖిల కళలయందు నిష్ణాతులై మహా
విబుధులై నవారు విన్నయపుడు
కావ్యబంధమందు గలుగు ప్రాశస్త్యంబు
విశద మగును. కవికి యశము నిలుచు.

అవగుణంబులున్న నాస్థానకవి యైత
గ్రంథమందు ధరణి కాంతునకును
కీర్తి తరుగు ననుచు గీతగోవిందమ్ము
తరచి చూచినాను తాల్మితోడ.

అంతె కాక శ్రీమదాచార్య గోవర్ధ
నార్య సమ్ముఖమ్మునందు కృతిని-
ఆదినుండి శ్రద్ధ నాలింపగా ఉమా
వతియు, శరణకవియు- పాడినాను.

దోషరహిత మనియె ధోయీ కవీంద్రాది
సమితి యెల్ల, నాకు శాంతి యొదవె.
అతి కుశాగ్రబుద్ధి యౌ పరాశరునకు
కావ్య మయ్యె నపుడె కంఠగతము.

కావ్యకోభకౌరకు కావింప దగుమార్పు
లేవి తోచకున్న వింక నాకు.
పరిణతాత్మ యైన పద్మావతీదేవి
భావ మేమొ విశదపరప వలయు.

ప ద్మా వ తీ

రస సదన మైన కృతి శరీరమ్మునందు
కానబడుచున్నయది కళంకత్రయమ్ము
ప్రాణనాయక. మన్నించి పాదదాసి
విన్నపము. దాని దొరిగించివేయ వలయు.

జ య దేవు డు

నా తలంపునందు నాలుగు దోషముల్:
పదమునందు, వాక్య బంధమందు
అర్థమందు, రసమునందును; వీనిలో
తుదిది యొకటె ప్రబలదోష మనిల !

అందుగూడ నెవి రసాది హాతీతి ప్ర
కర్షములకు బంధ కారకములొ,
సహజముగనె యెవి రసప్రతీతి విలంబ
కారకములొ వాని గడపవలయు.

దోష మున్న దాని దొరిగించి వేయుటె
కవికి సముచితంబు. కావ్యమందు
తెలుపగదవె పకల లలిత కళాభిజ్ఞ,
తోచినట్టి ప్రబల దోషములను.

పద్మావతి

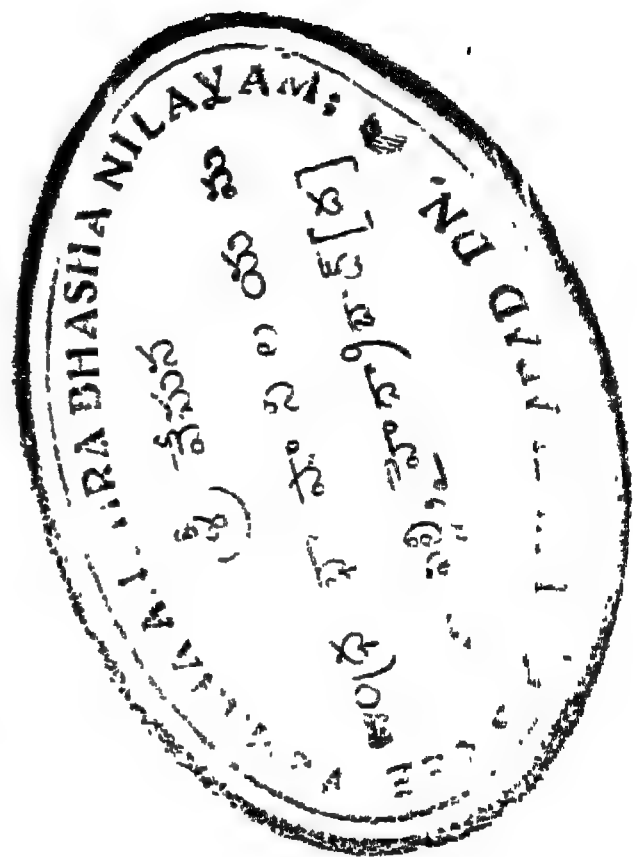
కెరలి పద్మావతీ చరణ చారణ చక్ర
వర్తి యం చాదినే వైచినారు
స్థానాంతరమ్మున జయతి పద్మావతీ
రమణ యం చేమేమొ వ్రాసినారు

పేరొకతావున విహిత పద్మావతీ
సుఖసమాజే యంచు జొనిపినారు
ఇమ్మాడ్కి నాపేరు ముమ్మారు గీతగో
వింద బద్ధమ్ము కావించినారు.

కేవలమ్ము రహస్యంపు గీడలందె
పేర్కొనం దగు నిజభార్యపేరు మీరు
స్వీయకావ్య శరీరాన చేర్చుకతన
గ్రంథమునకు కలంకమ్ము కలుగలేదె :

జయ దేవుడు

తనివి తీరునే సుదామధురమ్ము నీ
నామధేయ చింతనమ్ము వలన
పద్మ, కావ్యమందు బద్ధంబు చేయుట
వలన దాని కొరవె వైభవంబు.

నకలలోకపూజ్య జగదంబ పేరె నీ
పేరు పచ్చి, చాని బేరుకొన్న
రసన మీది రజము రాలిపోవుటె కాక
ఆర్ద్ర మయి పనితీర్చి మగును గాదె :

కవులు కృతులయందు కాంతాభిదానంబు
సంస్మరించుచుంట సరసమె కద :
ఉన్నివారు కొంద రుత్సాహవంతులు
పెట్టినారు భార్యపేరె కృతికి.

పద్మావతి

నిండునభలోన నేడు నాన్మత్య విషయ
మవరరించిన వెద్ద లే ముదిరొ కద :
కవుల దృష్టాంతముల్ , పెక్కు కలవు నాథ,
కావి బాధించుచున్నది గాఢలజ్జ!

జయ దేవుడు

విన్నయవుడు దాన ప్రీడాకరం బైన
దేమి యుండు వార లేవగింప :
నేర్చు కలదు నీకు స్మృత్యాదికళలలో
నవి గ్రహించి మిగుల నభినుతంశుర్.

పద్మావతి

మీకు నిజభావ్యపై ప్రీతి మేదురముగ
నుండుగాక, మనస్సులో నుంచికొనుట
సముచితం బగు, ఈరీతి జనముమోల
ప్రకటనము చేయ పాడియే ప్రాణనాథ!

జయదేవుడు

అవిదితంబె నీకు కవులు నిరంకుశుల్;
స్వేచ్ఛలోనె వారి జీవనంబు!
ఒరుల కెట్లు సాధ్య మున్మత్తమాతంగ
గమన మాప వారికివితయందు?

పద్మావతి

చాటువాక్కులచే వివశత్వ మొదవు.
అయిన నా తుడివిన్నవం బాలకించి
తెలియనీయక పవ్వావతీ సమాఖ్య
జగమునకు, నన్ను రక్షింప దగును నాథ!

జయదేవుడు

చెప్పలేదు నేను నిగ్గిల దగుమాట
నామ ముగ్ధుడిచినాను కాని.

నీవు కళలలోన నిష్ణాత వనుకీర్తి
శాశ్వతముగ నిలుచు జగమునందు.

ఓర్మి నీవు నాకు నుత్సాహ మీకున్న
కావ్య మెట్లు చేయ గలుగువాడ?
వద్దు, పద్మ, నాకు ప్రాజ్ఞేశ్వరివి. మూర్తి
దాల్చి నట్టి యిష్ట దైవతమవు:

ప రా శ రు డు

(త్వరితముగా ప్రవేశించి)

జాగు చేనెద వేల జయదేవ, యింక?
నీకోస మెల్లరు నిర్నిమేషముగ
ఉత్కంఠతో వేచియున్నవా రదిగా
పట్టభంగశ్రేణి పార్శ్వమునందు.

కవివత్సలుండు లక్ష్మణనేన నృపతి
పంపె నాదరముతో భద్రగజము.
జాగు చేయక రమ్ము, స్తంభేరమమ్ము
నిలిచి యున్నది ద్వారనికటమునందు.

వీహస్తగత మైన వీలకాశేయ
బద్ధ మనోజ్ఞ ప్రబింధము సఖుడ,
రాధికాదృఢవరీరంభమం దున్న
గోవిందుపోలిక గోచరించినది.

ప చ్ఛా వ తి

అదిగో కల్యాణశంసి ఘంటారవమ్ముః
బయలుదేరుకు నృపసభాభవనమునకు
వరదు డైనట్టి రాధికా వల్లభుకృప.
విజయ మగుగాక గీతగోవిందకృతికిః

ద్వితీయ రంగము

లక్ష్మణనేన మహారాజసభ

మహా రాజు

భూసుర పుంగవు, లేత
ద్వాపరమున కావ్యగోష్ఠి తత్పరు లగు మీ
యాసంపూర్తి శ్రవణము
మాసుకృతఫలంబు గాక మరియొం డగునే !

మీరో సమస్తవిద్యా
పారంగతు, లఖిలకావ్య భవ్యసమీక్ష
ధీరులు, సంగీతకళా
పారీణులు, పూత దేవభాషాకవులున్.

కావున మా కెరిగింపం
గావలె విపులముగ కావ్యగానంబులు మీ
కేవిధముగ రుచియించెనొ;
కోవిదసమ్మతి యథార్థగుణకమ్ము గదా !

మహేశ్వర భట్టు

చిత్తము మహాప్రభూ, మీ రిశేష శేషు
షీ దురంధరులు, రసజ్ఞశ్శ్రేణులును,
అట్టి మీసన్నిధానమునందు మేము
వ్యాఖ్య చేయుట కేవల మాజ్ఞవలన.

మేము వినలే దితఃపూర్వ మీమనోజ్ఞ
గీతగోవింద సంగీత వీతు లెపుడు,
తనివి తీరగ గానాన్పుతమ్ము గోల
జ్వరము వానె పుటాయిత శ్రవణములకు !

కానవచ్చుచు నున్నవి గానకళను
శీమ్రకాలములో మార్పుచిన్నె లెన్నొ.
అయిన, జయదేవ కవిశేఖరాష్టపదుల
పాట కెపుడు జగత్తులో లోటు రాదు !

వా మ దే వ దీ క్షి తు లు

మాళవ. వసంత, దేశవరాళి, గుణక
రీ, గుణక్రియలును. ఘోర్జరీ విభాస
భైరవులును, రామక్రియ పాడినా ను
రక్తకంఠముతో కవిరాజు నేడు.

మోగుచున్నది ఘోర్జరీరాగ మింక
మాళవోయుగళ, బున మధురకళల.
కవివరేణ్యుని యద్భుత గానకలన
కావ్యబంధము మధురిమోద్గార మయ్యె!

నీలకంఠ మఖి

ఃపులు పొక్కియికముగ గాయకుల్, జయదేవ
కవివరుం డిభండ గాయకుండు.
నేటిగానమునకు విజముగా గంధస్ప
తైన వివళు లగుట యబ్బురందె?

కావ్యవిషయ మింక గొడేశ! అన్యధా
యాకవిప్రకాండు డెంచకున్న
వివరములను కొన్ని విద్యుచ్చివోదార్థ
మడుగ దలచు నాజ్ఞ యయ్యేనేని.

మహా రాజు

సమనసుల భాషణంబుల
కమర్ష కవి కేల కలుగు? అగుటన్ సంకో
చము వీడి కావ్య మియ్యెడ
విమర్శ చేయంగ దగును విబుధప్రవరా!

నీలకంఠ మఖి

ఎందు జేర్పవచ్చు నీనవ్యకావ్యంబు?
కాదు నిండురూపకమ్ము గాని,

ద్వితీయ రంగము
~~సాధము రంగము~~

౧౯

కృష్య - వ్య మైన సంపూర్ణముగ గాదు,
సేయకృతియు గాదు కేవలముగ.

ఉమా . పతి

ఏల చేరవలయు నేశ్రేణిలోనైన;
సూక్ష్మదృష్టితోడ జూచునెడల
ప్రతికపింద్రురచన ప్రత్యేకమై యుండు,
కూడు నన్ని గతులు కొన్నియెడల.

ఏగుణంబు మిగుల హెచ్చుగా గాన్పించు
చుండు దావలన నొదవు నాఖ్య
యెట్టికృతికినైన; ఈమహాకావ్యంబు
నందు గేయగుణము తుండిలంబు.

నీలకంఠ మఖి

వినుతి తెక్కినారు వెనుకటి కవివరుల్
వేలకొలది పద్యవితతితోడ
సర్గబంధములను సంఘటించి యుదాత్త
వస్తు కథన గౌరవంబు మీర.

ఇందు గేయసంఖ్య యిరువదినాలుగు,
 పదియై కొడువ నూరువద్యములను.
 ఇట్టి గ్రంథమునకు నేవినంబుగ మహా
 కావ్యసంజ్ఞ వీయగలమొ చెప్పడి!

శరణ మిశ్శుడు

గ్రంథబాహుళ్యమే మహా - వ్యమునకు
 కాఘ లక్షణ, మమరుక కవివతంసు
 పద్మ మొక్కటి నూరుప్రబంధములకు
 సాటి యని విశ్రుతము కాదె సరససూక్తి?

వామదేవ దీక్షితులు

శ్రీమదాచార్య దండి శాసించినాడు
 సర్గబంధమునందు అష్టాదశ మిత
 వర్ణన విధానములు చూపవలయు ననుచు:
 కలవె యన్ని యేతద్గీతి కావ్యమందు?

శరణ మిశ్శుడు

సంఖ్య కిష్టాదశమ్ముగా సంతరింప
 గ్రంథమున వర్ణనలు మహాకావ్య మగునె?

వామదేవ దీక్షితులు

వృత్తములు గేయములకన్న నుత్తమమ్ము
లనెడి చందోవిదాళయ మఖిలవిబుధ
సమ్మతం, బిందు గీతికాసరణి యుండు
కతన న్యూనత కలుగఁచె కావ్యమునకు?

దోయి కవి

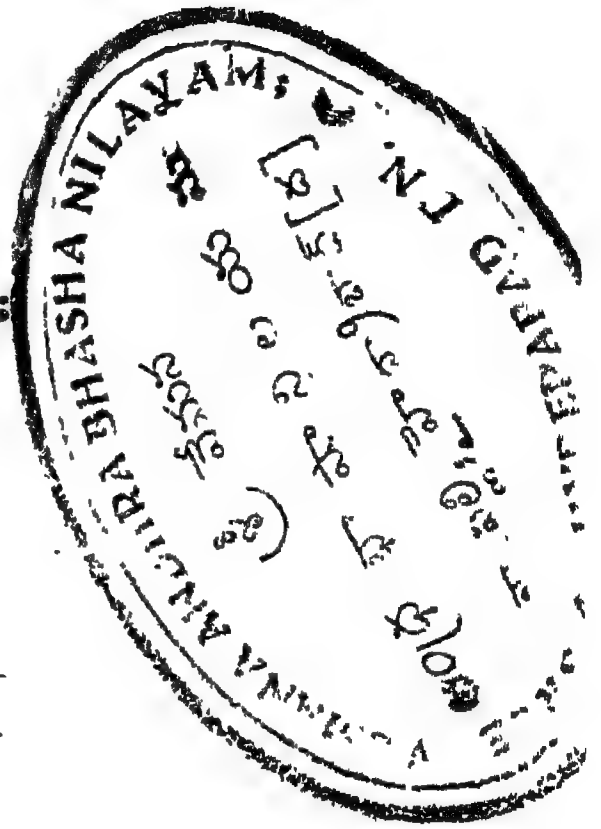
శ్రీవణసౌఖ్యమె లక్ష్మము చందమునకుః
చదువవచ్చును పద్యాలసరణి వీని
పద్యమునకైన గీతికా పదముకైన
రాగతాలవరుసను రక్తి మెంచు.

వామదేవ దీక్షితులు

ఒకట శార్దూల విక్రీడి తోకి తోడ
అవల నొకదాన పుష్పితాగ్రహ్వయమున
పృథ్వి యని యింక నొక్కచో పేరు చొవిపె
వృత్తములయందు; అర్థాన వెలితి రాదె?

ఉమా పతి

ప్రసిరణార్థమునకు చంగంబు గూర్చి త
త్పదములే ప్రధానతను వహింప

అనుట తగును దోష ము: చమత్కారంబె
వ్రతిఫలించె మూడు పద్యములను.

వామదేవ దీక్షితులు

అతిమధుర మైనశబ్దవిన్యాస కలన
పారెసారె కలంకార చతురిమమున
పదశరీరముపై విల్పి భావగరిమ
గనుగొనగ నీదు బుద్ధి నీకావ్యరచన.

ధోయీ కవి

మాటలను రీతులందును మధురిమంబు
ద్యోతితం బైన, శోభకే హేతు వగును.
అథమ మగు శబ్దచిత్రమే యైనికావ్య
మిందు నీషదలంకృతియే యెసంగు.

మహేశ్వర భట్టు

వివిధవిధముల గీతగోవిందమందు
కడు విశృంఖలరీతి నికపివరుండు.
రతిని వర్ణించుకతమున రక్తి హెచ్చ
తే వతవపాతవమ్ముల దేహముసయి.

గోవర్ధనాచార్యులు

ఇందుల కివి రాధా గో
విందులలీలలను భక్తివివశుండై యా
నందంబున మకరంద
స్యందివచోగుంఫనముల నభివర్ణించెన్.

జనియింపవచ్చు నొకచో
మనుష్యరతివర్ణనమున మదిని వికారం.
ఐనఘమతి దివ్యచరితము
వినంగ నేలాగు కల్గు వికృతి మహాత్మా!

రసికప్రవరుల కెల్లన్
రసాపకర్షకము కాదు రతివర్ణనః మీ
యశదృశకృతి దాత్పర్యం
బెసంగు జీవేశ్వరై కృమే తలపోయన్.

ఎరుక గలవార లందురు
శరీర మాద్యమ్ము ధర్మసాధన మని : త
ద్వరవాక్యంబును మెచ్చి
విరాగులకు దేహ మన్న వినుగు కవీశా :

మీరు వినోదార్థముగా

జేరిన దోషములె కాక యితరము లెన్నో

అరోపింపగ జాలుదు

రూరక, విజదృష్టిదోష మున్న జనంబుల్.

మహేశ్వర భట్టు

భక్తులకు రసికవరులకు పండితులకు

కవిజనంబుల కిది మహాకావ్య మగును.

మహా రాజు

మణిహారమును శుష్పమాలికం జుట్టి

గ్రంథరాజము భద్రజగముపై నుంచి

వివిధ వాద్యములదో వీధులవెంట

వై భవమ్ముగ నుత్సవము చేయవలయు.

శిల్పిచే జెక్కించి శ్రీ జయదేవ

కవిరాజ నామమ్ము గారుత్మకాశ్మ

వలక భాగమున భూక్షరముల,

జాలమార్గముకడ సందింపవలయు.

కవిరాజ భార్యకు గౌరవార్థముగ

అర్పించినార మీ యాభరణాలు.

ఒసగినారము తటి మృద్యానవాటి

ఓందుబిల్వం ఒమపేరిల కవికి.

ద్వితీయ రంగము

తగు బిరుదంబుగా తన భాషితంబె
మన కవీంద్రునకు : పద్మావతీచరణ
చక్రవర్తిగ సభాస్థారు లెల్లరును
అంగీకరింతురీ గా కైక కంఠ్యముగః

15/12/25
1539

(సభ్యుల హర్ష ద్వనులు)

మహేశ్వర భట్టు

దేవ, మీ కవుల్ విక్రమాదిత్య భోజు
ధరణి పాస్థానకవులకు తగ్గిపోరు.

మహా రాజు

వాచ: పల్లవ త్యమాపతిధర.

స్పందర్ప శుద్ధిం గిరాం

జానీతే జయదేవ ఏవ. శరణ:

శ్లాఘ్యో దురూహదురై:

శృంగరోత్తర సత్ప్రమేయ రచనై

రాచార్య గోవర్దన

స్పర్ధీ కోపి న విశ్రుతః, శ్రుతిధరో

రోయీ కవిశ్మృతః.

వామదేవ దీక్షితులు

యది హరిస్మరణే సరసం మనో
నవకదామ విలాస కుతూహలమ్
సరస కోమల కాంతపదాపలీం
శ్రీజు తదా జయదేవ సరస్వతీమ్.

నీలకంఠ మఖి

యద్గాంధర్వ కలాసు కౌశల మను
వ్యానం చ య ద్వైష్ణవం
యచ్ఛృంగార వివేక త త్వరచనా
కావ్యేషు లీలాయితమ్
త త్సర్యం జయదేవ పండితకవేః
కృష్ణైకతానాత్మనః
సానందాః పరిశోరయస్తు సుధియః
శ్రీ గీతగోవిందతః :

గోవర్ధనాచార్యులు

శ్రీ లోకదేవ ప్రభవస్య. రామా
దేవీ సుత శ్రీజయదేవస్య
పదాశరాది ప్రియవర్గకంఠే
శ్రీగీతగోవింద కవిత్వ మస్తు :

తృతీయ రంగము

జయదేవుని భవనాట్యాలికపై

పద్మావతి నిలిచియుండును.

(రాజమార్గమునుండి కోలహలము)

జయము జయమ్ము శ్రీజయదేవ కవికి!

విజయమ్ము గీతగోవిందకారునకు!

జయము పద్మావతీ చరణనీరేజి

దారణ మృదుకలా సార్వభౌమునకు!

జయ గౌడనృపనాథ జలజాతహేళి!

జయ గాయతోత్తంస, జయము జయమ్ము!

జయము భక్తాగ్రణి జయము జయమ్ము!

జయము సరాశరసఖ, విజయమ్ము!

విజయమ్ము రాధికావిభునకు, జయము!

విజయమ్ము విజయమ్ము విష్ణుభక్తులకు!

సత్కవిత్వమునకు జయము, జయమ్ము!

జయము జయమ్ము శ్రీజయదేవ కవికి!

పరాశరుడు

(పేటికతో పద్మావతిని సమీపించి)

మన కిది చెల్లెలా, మహితవాసరము!
 జయదేవు డీనాడు చంద్రుని బోలి
 షోడశకళలతో శోభిల్లినాడు
 గాఢాదిపతినభా గగనాంగణమున!

పద్మావతి

నీవు కవియును బయలు వేడలిన
 నిముస మాదిగ నడచిపోయిన
 పుటన లన్నియు దెలుపు మన్నా,
 కర్ణపేయముగన్.

పరాశరుడు

(పేటికను హతాయనమున నుంచి)

వ్రజలు బారులు దీర్చి పార్శ్వంబులందు
 జయజయధ్వానముల్ నల్పుచుండంగ
 భక్తి నంజలి పుటెంపగ రాజపురుషు
 లెక్కినా ముభయుల మీభరాజమీద.

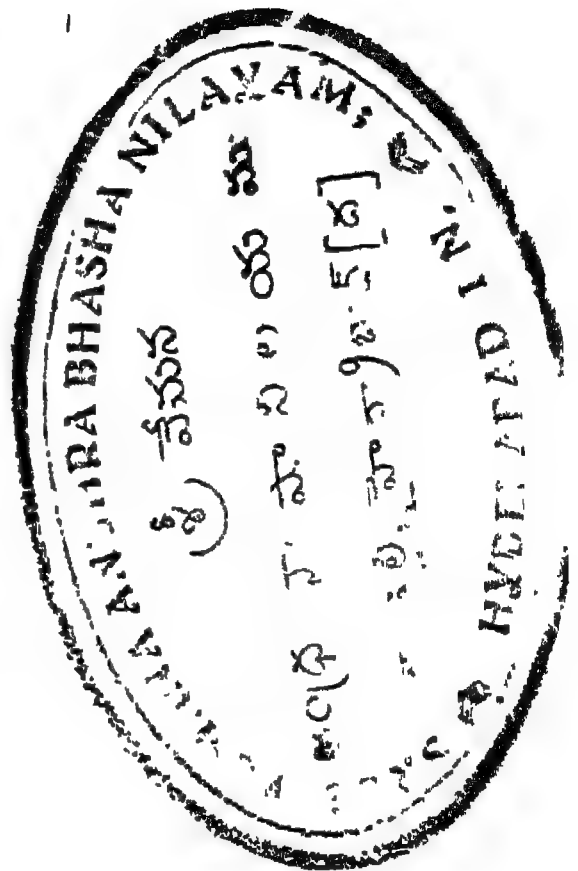
మాటిమాటికి రాజమార్గంబునందు
కల్యాణశకునముల్ కాన్పించుచుండ
గజరాజు సత్వరగమనముతోడ
కొల్వకూటమునకు గొంపోయె మమ్ము.

కవిపరుల్ పండితుల్ గాయకోత్తములు
ఉన్నత రాజకీయోద్యోగిజనులు
పౌరాగ్రామిల్ రెండుపార్శ్వంబులందు
కూర్చుండి యుండిరి కొల్వకూటమున.

ఇంతలోన నృపాలు డెదురుగా వచ్చి
జయదేవు మృదువరిష్టంగంబు చేసి
కనుగొని నను శిరఃకంపంబుతోడ
వెడలె లోనికి మేము వెనువెంట జనగ.

జయ మహాగౌడ లక్ష్మణసేన భూవ!
యనుచు సభాసదు లైకకంఠ్యముగ
బిల్కుచు లేచిరి: ప్రభుసమీపమున
కూర్చుంటి మాయన కోరికమీద.

అచార్య గోవర్ధనార్యుండు పిదప
తనకు నాగంతుక దాక్షిణాత్యులకు
పరిచితి చేయ సంభావించినాడు
కోవిదులను కవి కుశలమ్ము లడిగి.

అవల లక్ష్మణసేను డానతి యిచ్చెః
 “అద్యులారా, ఇంక నవధరింపుండు
 జయదేవ కవిరాజు స్వప్రబంధంబు
 కర్తవేయమ్ముగా గానము చేయు.”

ఉద్భాసవనసీమనుండి యవ్వేశ
 పరిమళశీతల పవమానవీచి
 కావళి మృదువుగా నలముచుండంగ
 సభ్యులవదనముల్ సంపుల్ల మయ్యె.

అవల గ్రంథము కీసి యభివతి గాంచి
 జయదేవకవి సభాస్థారుల జూచి
 అంజలి ఘటించి యల్లన అనియెః
 వివిపింతు గీతగోవింద కావ్యంబు.

అంతట వాగ్దేవతాచరం బగుచు
 పద్మావతీత్యాది పంక్తి కలట్టి
 పద్యంబు నతిలోకభావపూర్ణముగ
 పాడినా డమ్మ. నీప్రాణవల్లభుడు!

ప ద్మా వ తీ

అయ్యో. నీ గ్గుగురున్న దయ్యెవ
 అమహావిబుధాగ్రిగణ్యులు

కాని. లక్ష్మణనేన నరపతి
కాని యే మనిరో!

ప రా శ రు డు

సరసుండు లక్ష్మణ సార్వభౌముండు
ప్రార్థించె తత్పునః పరినమ్మకొరకు.
దీశ లెల్ల నిజనే త్రాడీధితుల్ వర్ష,
పాడెను కవి లతల్ వల్లవింపంగ!

అంతలోపల ప్రతీహారి యేతెంచి
జయము మహాప్రభూ, జయ మని పలికి
శిల్పశోభిత మైనచిరుతపేటికచు
ధరణినాథుని సన్నిధానమం దుంచి—

పద్య మాకర్ణించి పట్టపుదేవి
పారితోషికముగా పంపి యున్నారు
అని నిష్క్రమింపగా. నవనీశ్వరుండు
తత్పేటికాంతర్గతంబై వెలుంగు

నూతనమణిమయ నూపురద్వయము
చీసి కవీంద్రునిదెస విలోకించి
మందహాసముతో మరల నం దుంచ,
మేలు మే అని బుధుల్ మెచ్చుకొన్నారు.

ప ద్మా వ తీ

రసనిధానం బైనకావ్యము
రచన చేసిన కవితె గాని
భార్య కేటి కొనంగవలయును
పారితోషికమున్:

ప రా శ రు డు

భార్య కొనంగుచో పారితోషికము
భర్తనుగూడ సంభావించినట్లై.
బహుమానముల నెల్ల పరికించునెడల
నిజముగా నీనాడు నీకె జయమ్ము!

(పేలికినుండి వత్రిక దీసి)

“గానము చేయుచో కవివల్లభుండు
పద్మావతీదేవి పాదయుగ్మమున
అలరు గావుత నాట్య మాడెడువేళ
మధురకింజితముతో మణిసూపురములు.”

ప్రభువరేణ్యుని పార్శ్వభాగమం దున్న
కక్ష్యలో గూర్చుండి కావ్యంబు వినుచు

తృతీయ రంగము

రసవిపాసాయత్తరాజ్ఞి యుద్రిక్త
హృదయమ్ముతో జేసె నీచతుష్పాది.

ప చ్ఛా వ తి

తెలియు దేవి రసజ్ఞురా లని
దేవభాషాభిజ్ఞురా లని
నేడు విశదం బయ్యె కవితా
నిపుణురా లనియున్.

ప రా శ రు డు

వీక్షించినా వమ్మ, వెల రేనిరత్న
తాటంకయుగళి పద్మావతీరమణ
జయదేవకవి యనుసందర్భమందు
పంపె రాజకుమారి పారితోషికము.

ఈకంకణమ్ములు నీకాంచదామ
మీమణిహారమ్ము నీబాహువురులు
విభు దొసంగెను నీకు విహితపద్మావ
తీ సుఖేత్యాది ప్రదేశగానమున.

పద్మావతి

ఏటి కన్నా. బ్రాహ్మణంగన
 కీయమూల్యానేకభూషణః
 అర్హమౌ జగదంబ పద్మకు
 అర్చణమే పేయన్.

పరాశరుడు

కవిభార్య వా వీకు గౌరవంబునను
 బహుమాన మొసగిన ప్రభుకుటుంబమ్ము
 నిల్చుకొన్నది గావి నిజగౌరవంబు.
 అభరణమ్ము లే రర్థించినారు:

అపగతీరావ నాతిదూరమున
 రమణీయ మైనయారామమ్ము కలదు,
 అందలికాసార మలరారుచుండు
 అజ్ఞాతములతోడ అంచలతోడ.

మారవీమంటప మవ్యదాగముల
 రావ్యముల్ నేయు కలాపముల్ విప్పి
 కేంకారములతోడ కేకిసంఘంబు

సహకారభూమీజశాఖలలోన
పాడును కోకిలల్ పంచమశ్రుతిని.
శుకగణతీక్షణచంచూ వినిర్దళిత
ఫలరసంబులు నేల బ్రవహించుచుండు.

మకరందరసపానమత ద్విరేఫ
యంకారముఖరితశాద్యలస్థలుల
హరిణముల్ వీలావిహారముల్ చేయు.

వీనుల విందుగా వేణుకుంజముల
మురళీరవము ముహూర్ముహూ రుల్లసీల్లు.
కినులపంకువు చేయు క్రమమకమార్గములు.
వకుళావనీజముల్ వాసించుచుండు.
తాపమ్ము పున్నాగతరువులు పావు.

ప్రభువతంసుడు కావ్యపతనాంతమందు
కాన్కగా నొసగెను కవితంద్రమునకు
అతిమనోహర మైనయారామవాటి
బిందుబిల్వం బనుస్రీయనామ ముంచి

కావ్యప్రతిని నమస్కారపూర్వకము
గా స్వీకరించుచు కనుల కిద్దుకొని
ఉత్తమాంగంబుపై నొక్కింత నిలిపి
అనతి యిచ్చె ముఖ్యామాత్యు జూచి:

“మణిహారమును పుష్పమాలికం జుట్టి
గర్జించరాజము భద్రగజముపె నుంచి
వివిధవాద్యములతో వీధులవెంట
పైభవమ్మున నుత్సవము చేయవలయు.

“శిల్పిచే జెక్కించి శ్రీజయదేవ
కవిరాజనామమ్ము గారుత్మతాశ్మ
వలకణిగమ్మున తర్వాక్షరముల
జాలమార్గముకడ సంతింపవలయు ”

కవితావ్రీయుండును కవివిదేయుడును
కవివత్సలుండు లక్ష్మణనేనన్మవతి
నామము జయదేవనామమ్ముతోడ
అచంద్రితారార్క మెరునుగాక!

అన్నివిశేషము లవల దెల్పెదను,
ప్రాద్దు పోయిన, దింక పోయెద నమ్ము;
ద్వారదేశమున పెద్దల వీడుకొల్పి
చనుదెంచు లోనికి జయదేవు డదిగా.

(నిష్క్రమించును)

జయ దేవుడు

(ప్రవేశించి అనునయముతో)

కలుగలే దాయె నా కవకాశ మింత
దనుక ప్రియతమ. నీసన్నిధానమునకు
మరలి వచ్చుటకై క్షమామండలేందు,
నతిధి నై యుండుకతన బ్రాహ్మణులతోడ.

అందియుండును నీకు నే నంపినట్టి
వార్త; లవకాశమున నిటు వస్తు నన్న
కూర్మి మీర సారస్వతగోష్ఠిలోన
నే నన్ను వివ్వత్కవుల్ వీడరైరి.

భోజనానంతరమ్ము సంపూర్ణచంద్రి
కా మనోహరకాంతిలో గజముమీద
గ్రింధమును నిల్పి నగరమార్గములవెంట
నుత్సవము చేయ బంపె నృపోత్తముండు.

నను గజారోహణము ధరానాయకుండు
చేయు మని కౌర. పండితశ్రేణితోడ
నగరవీధులవెంటిడి నడతు నంటి:
ఎట్టకేలకు గాడేను దియ్యకొనియె.

హారదేశమువరకు నుత్సవముతోడ
దెంచి నడుచెంచుపెద్దల వీడుకొలిపి
విడుదలచితి తోనికి నెపుడు నిన్ను
చూచిగల్గెదను ననుమహోత్సవకథతోడ.

పద్మావతి

పక్ష రని నే వేచియుండగ
బార్తల దెను సక్రిమమ్ముగ,
ఉత్సవమ్మును జారివార్గము
నుండి కనుగొంటిన్.

లేదు చందనపేటియందును,
లేదు మీహస్తమ్మునందును,
ఉత్సవమ్మున విస్మరించితి
చొక్కా కావ్యంబున్.

జయ దేవుడు

అభివృథ కొనంగితిని వరనాంతమందు;
కంతగత మైనవిదప నాగ్రింధ ముంచు
నవనివతి హేమపేటికాభ్యంతరమున
సుందరాత్మీయ దేవతా మందిరాన.

పద్మావతి

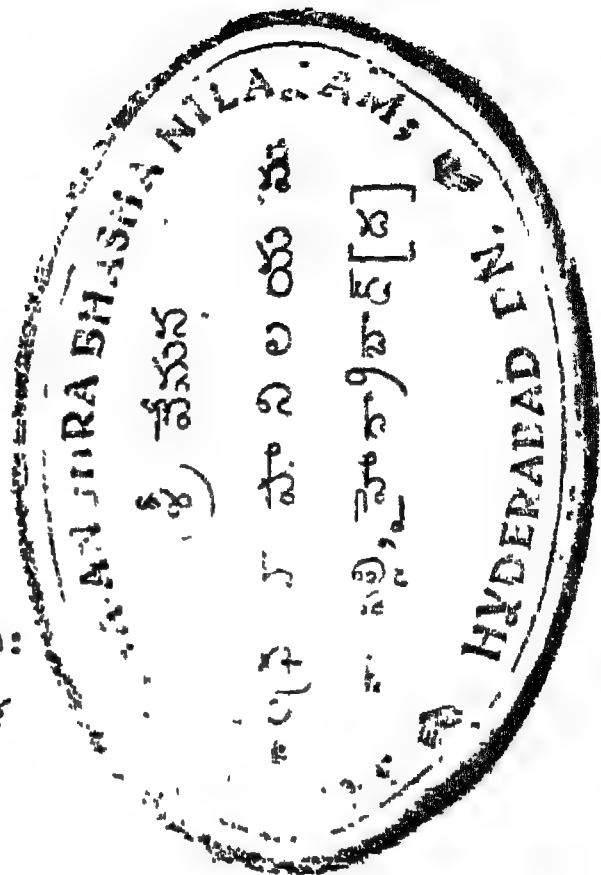
నేను గానం బవిరతంబులో
నిండునభలో జేయుచుండగ
కంతమున స్వరభంగ మేమియు
కలుగ లేదు గదా?

జయదేవుడు

కంతమున క్లాంతి యేమియు కలుగ లేదు:
ఓక్కయామము మాత్రమే యువయవేశ
సాగ్ధయామముపైన సాయాహ్నమందు
పాడితిని. పొందె కావ్యము పరిసమాప్తి.

పగలు సౌమ్యము మందాతపమ్మువలన
చతువరా కట్టడము సభా సౌధరాజ
ముపపనము పుష్పగుచ్ఛ నేత్రోత్సవమ్ము
ప్రసవసార వాసితము తద్భవనసీమ.

శ్రద్ధధానులు కూడిన సభ్యులెల్ల
గానవిద్యా విశారదుల్ కలరు మెండు
సంస్కృతాభిజ్ఞులున్నారు చాలమంది
కలరు కవిపుంగవులు నలంకారవిదులు.

రాగములకు విపంచి పరాశరుండు
 మేళవింప ఉమాపతి మిశ్ర సుకవి
 తాళములు వేయగా, ప్రమోదంబుతోడ
 పండితోత్తము లాలింప, పాడినాను.

ఆందర్భ విజయము సకలవిద్యా ప్రపీయ
 లలిత మేధావులు పద్మ, అపల వారి
 కావ్యమీమాంస వివరింతు: గానమునకు
 పరివళిత కెండి మెచ్చిరి జహువిధాల.

అద్వైతపు గొల్పె నాకు నేనాదిపతియె
 అలకించుట సంగీత మంతతడవు:
 బామరగ్రాహి వివళహస్తములనుండి
 సారెసారెకు వీవనల్ జారుచుంటు.

ప్రీతితోచిత మగు లజ్జ తెలిసినపు
 తా, నీ మంజులాక్షర కావ్యమందు
 కర్తగోచర మైన యాఘట్టములనె
 సరసరాజు కుటుంబంబు సత్కరించె.

రాజ్ఞి యొసగెను మణినూపుర ద్వయంబు
 రత్నతాటంకము లొసంగె రాజపుత్రి
 ఒనగివాడు నృపుండు కేయారయుగళి
 కాంచినామమ్ము, హారమ్ము కంకణములు

తృతీయ రంగము

౪౧

అపగా తీర మంజులోద్ధాన వాటి
నధిపు డొసగెను బిందుబిల్వాహ్వయమున.
అందు శ్రీ రాధికా వల్లభాలయమ్ము
శీఘ్రకాలమునం బ్రితిష్ఠంతు పద్మ !

ప ద్మా వ తి

అభిజనం బగు బిందుబిల్వము
సందు నిర్మించితిరి పద్మకు
అచటి జనములు హర్ష మొందగ
ఆలయము మున్నే.

ప్రభు సమర్పిత బిందుబిల్వో
పవన వాటికయందు రాధా
వల్లభాలయ వినిర్మాణము
వైశమే యవుతన్ !

ప్రత్యహమ్మును బిందుబిల్వము
పావనం బగుగాక నాధా.
పరమ భాగవతాగ్ర గణ్యుల
చాద సంస్పర్శన్ !

జ య దే వు డు

గాయకుల్ హరివంశ, భాగవత, విష్ణు
బ్రహ్మవై ప ర్తముల్, గర్గభాగవతము

గీతగోవింద కావ్యంబు ప్రీతితోడ
పాడుచుందురు మందిర ప్రాంగణమున.

గౌడవాసుల మైతి ముత్కళములోని
బిందుబిల్వము విడిచి - ఆపేరె కృపను
ఉపవసికి లక్ష్మణప్రభు వుంచె మనల
వబిజన వియోగ భిన్నత యలమకుండ.

పద్యపాదంబె లక్ష్మణ ప్రభువరుండు
నాకు బిరుదంబుగా నుంచినాడు నేడు;
త్రిభువనమ్ముల పద్మావతీ, త్వదీయ
చరణ చారణు డనియే ప్రోకన్తి యింక!

ప ద్మా వ తీ

(మందహాసము చేసి)

శ్రీవణమునకే నిశితవేద
శ్రీమము నుద్వహన క్లమంబును
భూషణం బగు కుండలంబు క
ప్రోల పాళికకే :

జ య దే వు డు

నీవు చెప్పినవాక్కులు నిక్కువములె;
రత్నభూషణ చారణ శ్రీమము నీకు

నాకుమాత్రము లోచనానందదాయి:

ప్రియతమా : భూష లొకసారి పెట్టుకొమ్మ :

పద్మావతి

ఏటి కాభరణములు నాధా :

ఇంట వెలసిన వంశదేవత

త్రిజగతీ జనయిత్రి పద్మా

దేవి కర్పింతున్ :

జయదేవుడు

అర్పణము చేసినాను సర్వాంగభూష

ణాః పూర్వ మా వమ్మకు నధికభక్తి.

మండనము చేయగావలె విండురక్తి

నన్నిభూషలు నీపర్మ కభినవముగ.

నీ వలంకారముల్ దాల్చి దేవిమోల

భక్తితో నాట్యమాడెడి పట్టులందు

నేను గానము చేయుచో విండుకృపను

ప్రేయసీ. చూచు దేవి మప్రిత యగుచు.

ప ద్మా వ తీ

అంతకన్నను వాంచితం బెది !
అటులె యగుచో వల్లభా, మీ
శిల్పిహస్తముతో నలంకృతి
చేయ బ్రార్థింతున్.

జ య దే వు డు

(పేటికలో వత్తిక తీసి పఠించి)

మధురగీతిక లిఖియించు మహిషకోర్కి
వద్ద, మన కిద్వరకును సంభావ్య మగుట
పాదయుగళికి నుండు ప్రప్రథమమందు
రమ్య శంజాన మణీనూపుర ద్వయంబు.

ప ద్మా వ తీ

చాలు నాధా, చాలు నే నవ
చార మింకను జేయ జాలను!
తొలుత వేడుట మి మ్మలంకృతి
దోషమే యయ్యెన్!

జ య దే వు డు

వల్లభుని యెడనే కదా వాంఛితంబు :
చరణ సంస్పర్శవలన దోషమ్ము లేదు.
అననాబ్జకరాబ్జ పాదాబ్జములకు
తారతమ్యము లేదు నాతలపునందు.

ప)థమమా నాకు నీపద గ్రహణ సుఖము !
పెద్దవారల యానతి బెండ్లినాడె
ప్రేమదమున నీపదాబ్జము పట్టినాను :
ఎరుక యున్నదె యీవల నెన్నిసార్లొ ?

మందమందాక్ష మత్యంత మంజులంబె-
వద్దు. ఒకదాని కబ్బురపాటు కలుగు-
మమ శిరసి మండన మ్మని మధురఫణితి
దేహి వదపల్లవ మ్మని దేవుచేత
అష్టపదిలోన రాధిక ననునయింప
జేసితివి కాదె. యిపుడు విషేద మేల !

ప్రణయినీ. ఉంతు నీపద వల్లవముల
కమ్రమణి నూపురమ్ము. లోకార మిమ్ము !

పద్మావతీ....

పద్మావతి

కావ్యలోకమునందు, రాధా
కాంతచే ననిపించు పల్కులు
ఈ ప్రపంచమునందు నాధా,
యెట్లు వర్ణించున్?

జయ దేవుడు

తెలిసినది కృష్ణు డనవచ్చు దేవు డగుట.
నేనొ వీరియతము, అనరాదు, మానవుండ.

పద్మావతి

ప్రకృత్యవాయం బొదవె నయ్యో
ప్రాణనాదా, ప్రమాదంబున!
పాదదానికి మీరు సాక్ష
త్పరమదైవకమే!

అవధరింపుడు విన్నవము పా
దాదికేశాంతం బిలంకృతి
వలదు చేయగ దేవతకువలె.
వల్లభా.....వివరో!

జయ దేవుడు

నిన్ను ప్రాప్తేశ్వరీనామ నిఖిలదేవ
తా స్వరూపిణిగా నెంతు తలపులోన
సత్యముగః ఈయసారసంసారయాత్ర
భార్య యనుభాషణము విడంబనము సుమ్మి!

లలితమణిమయ భూషణాలంకృత మయి
రావకీనితనూలత తనరు మిగుల
ఎల్లవిత మైనవాసంతవల్లివోలె
శాణితం బైనపుష్పేశుశరమువోలె!

చింద్రికాప్లావిత ప్రదేశమునందు
చేయు మొక్కింత నృత్యము చిత్త మలర.

పద్మావతి

(నృత్యము చేయుచు)

హరి చరణ శరణయ దేవ కవి భారతీ
వసతు హృది యువతి రిప కోమల కలావతీ.

శ్రీ మద్రాధా వల్లభో విజయతే!

సమాప్తము

